

N:o 78.

Ank. till Riksd. kansli den 22 april 1904, kl. 5,30 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående flyttning af det s. k. Zetterströmska biblioteket å Frösön till Östersund m. m.

(2:a U. A.)

Uti en till Riksdagen den 26 februari 1904 aflåten proposition (n:o 99) har Kungl. Maj:t, under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att, därest Jämtlands läns landsting åtog sig dels att uppfylla det beträffande Zetterströmska bibliotekets flyttning till Östersund samt inrymmande och förvarande i därstädes uppförd byggnad i statsrådsprotokollet angifna villkor, dels ock att, i hvad på landstinget ankomme, ställa sig till efter rättelse de ytterligare föreskrifter, som Kungl. Maj:t beträffande samma bibliotek funne erforderliga, det för biblioteket disponerade hus med tillhörande tomt å Frösön finge, sedan det för biblioteket afsedda nya hus i Östersund blifvit uppfördt och genom därtill af öfverintendentsämbetet förordnad person på landstingets bekostnad afsynadt och godkänt samt biblioteket flyttats till det nya huset, under äganderätt öfverlåtas till landstinget.

Till ofvannämnda statsprotokoll har chefen för ecklesiastikdepartementet efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmält en af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtands län med skrifvelse den 8 december 1902 till Kungl. Maj:t öfverlämnad, den 27 mars 1902 dagtecknad underdånig ansökning af Jämtlands läns landsting, därvid departementschefen yttrat:

»Uti sin berörda ansökning har landstinget anfört följande.

Genom den 31 maj 1816 upprättadt testamente förordnade professorn vid universitetet i Uppsala Carl Zetterström, att hans efterlämnade boksamling skulle tillfalla Frösö trivialskola i ändamål, enligt testamentets ordalydelse, 'att därmed måtte kunna göras början till ett bibliotek för Jämtland' och med villkor 'att ett passande stenhus ej långt från själfva skolhuset på ett väl beläget och för eldsvådor minst utsatt ställe för ändamålet uppbyggdes'.

Efter det Kungl. Maj:t på underdånig framställning af domkapitlet i Hernösand genom resolution den 18 december 1816 lämnat bifall till uppförande af en byggnad för biblioteket å det till Frösö trivialskola anslagna hemmanet Stocke i Frösö socken samt af öfverintendentsämbetet uppgjord ritning till byggnaden af Kungl. Maj:t den 7 april 1824 fastställt, påbörjades uppförandet af byggnaden, hvilken fullbordades år 1833. Byggnaden som vore i godt stånd, låge invid allmänna landsvägen från Östersund och Frösö lägerplats vid skiljelinjen mellan hemmanet Stocke n:o 1 till förra rektorsbostället Stocke n:o 2. Efter verkställt, den 5 april 1889 af Sunne tingslags ägodelningsrätt fastställt laga skifte å inägorna till Stocke och Glasätts byar blef bibliotekstomten med en areal af 30 ar såsom en särskild lägenhet under litt. D i skifteshandlingarna afskild från rektorsbostället.

Af ett utaf professor Zetterström gjordt utkast till reglemente rörande vården af biblioteket framginge, det hans afsikt med biblioteket, som han omnämnde som en gåfva till 'Frösö skola och Jämtland' och till hvilket han jämväl donerat ett kapital af 3,000 riksdaler riksgälds, hvars afkastning skulle användas dels till bokinköp och dels till arfvode åt bibliotekarien, varit i främsta rummet att bereda lärarne vid skolan och skolungdomen tillgång till lexika, klassiska skriftställares arbeten samt arbeten i svenska historien och vitterheten och i andra rummet att lämna länets invånare tillfälle till lån af böcker ur biblioteket, med hvilket jämväl åsyftades att i Jämtland grundlägga en samling af böcker, som i Sverige utkomme af trycket. Biblioteket, som sålunda vore skildt från det egentliga skolbiblioteket och stode under domkapitlets tillsyn, innehöll

enligt upprättade kataloger öfver 37,410 skrifter i olika ämnen. Sedan trivialskolan å Frösön 1847 inflyttats till Östersund, där den förändrats och utvecklats till högre allmänt läroverk, kunde detta ej hafva någon nämnvärd nytta af biblioteket, som vore beläget på omkring 8 kilometers afstånd från Östersund. I hög grad önskvärdt vore därför, att biblioteket förflyttades till Östersund, så att detsamma blefve icke blott lättare att omsorgsfullt vårda utan äfven bättre tillgängligt för den, som af dess innehåll önskade taga del.

Härförutom förefunnes andra skäl för bibliotekets förflyttande till Östersund.

Genom gåfvobref den 10 november 1885 hade grosshandlanden Fr. Bünsow till landstinget öfverlämnat ett belopp af 5,000 kronor till bildande af ett länsbibliotek i Östersund, därvid Bünsow bestämt, att årliga räntan af beloppet skulle användas till inköp af böcker och andra värdefulla verk, tjänliga till att befordra allmän bildning och länets ekonomiska utveckling, hvarjämte Bünsow uti särskild skrifvelse den 12 november 1885 tillkännagifvit, att han vid gåfvobrefvets upprättande haft tanken riktad på en utveckling af det så kallade Zetterströmska biblioteket.

För att ytterligare främja det önskemål grosshandlanden Bünsow med sitt gåfvobref afsett, hade hans sterbhusdelägare genom en i december 1897 upprättad afhandling till landstinget öfverlämnat ett belopp af 10,000 kronor att under namn af Fredrik och Allona Bünsows donationsfond af landstinget på så sätt förvaltas, att 5,000 kronor skulle utgöra bidrag till uppförande i Östersund af länsbiblioteksbyggnad, inrymmande jämväl Zetterströmska biblioteket å Frösön, därest detsamma till staden förflyttades, och 5,000 kronor skulle läggas till grosshandlanden Bünsows förenämnda fond att på enahanda sätt som denna förvaltas och användas.

Vidare hade en för Jämtlands läns utveckling nitälskande vetenskapsman låtit komma till landstingets kännedom, att han till Jämtlands bibliotek testamenterat sin boksamling, med villkor dock att samma boksamling, som skulle vara synnerligen värdefull, komme att i Östersund förvaras.

På grund häraf och då inrättandet af ett länsbibliotek i Östersund under alla förhållanden måste anses såsom ett viktigt medel för länets utveckling och höjande i bildningsafseende, hade landstinget funnit åtgärder böra vidtagas för inrättande af ett länsbibliotek i Östersund och det Zetterströmska bibliotekets förflyttande dit och inrymmande i en

särskild för ändamålet uppförd byggnad, där detsamma, utvidgadt genom inköp af böcker för det ändamål grosshandlanden Bünsow och hans sterbhusdelägare med sina donationer velat främja, blefve för allmänheten lätt tillgängligt.

Kostnaden för denna byggnad, som borde uppföras af tegel, hade landstinget under förhoppning att staden utan ersättning uppläte lämplig byggnadsplats, beräknat till omkring 35,000 kronor, som skulle täckas dels genom de Bünsowska donationerna jämte blifvande försäljningssumma, beräknad till 5,000 kronor, för bibliotekshuset å Frösön med tomt, och dels genom frivilliga gåfvor af enskilda personer och föreningar, som nitälskade för länets utveckling.

Då emellertid, enligt hvad förberörda utredning angående tillkomsten af det Zetterströmska biblioteket och om därvid fästade villkor samt angående biblioteksbyggnaden utvisade, enligt landstingets uppfattning, biblioteket icke finge till Östersund förflyttas eller någon ändring i bestämmelserna för detsamma ske utan Kungl. Maj:ts bifall, anhölle landstinget i underdånighet, att Zetterströmska biblioteket å Frösön måtte få till Östersund förflyttas och där inrymmas i en för ändamålet uppförd lämplig byggnad af tegel samt att därefter det nuvarande bibliotekshuset å Frösön med tomt måtte genom Kungl. Maj:ts befallningshafvandes, landstingets eller domkapitlets i Hernösand försorg försäljas och den inflytande salusumman användas till betäckande af en del af kostnaderna för det nya bibliotekshuset i Östersund.

Vid landstingets skrifvelse finnes fogadt ett betänkande, som den 12 augusti 1901 till landstinget afgifvits i ämnet af därtill utaf landstinget utsedda kommitterade borgmästaren I. von Stapelmohr, lektorn S. J. Kardell och sekreteraren J. F. Broman och finnes tryckt i landstingets handlingar för samma år; och är detta betänkande i hufvudsak af samma innehåll, som landstingets berörda skrifvelse.

Domkapitlet i Hernösand, som, på grund af nådig remiss, inhämtat utlåtanden i ärendet af läroverkskollegiet vid högre allmänna läroverket i Östersund och inspektor för läroverket, kontraktsprosten O. Löfvenmark, har med öfverlämnande af dessa utlåtanden den 11 februari 1903 afgifvit eget underdånigt yttrande.

Läroverkskollegiet anför, bland annat: Den Zetterströmska boksamlingen vore enligt testamentets ordalydelse 'gifven åt Frösö trivialskola' och tillhörde på grund däraf allmänna läroverket i Östersund, hvartill

Frösö skola blifvit förändrad. I sitt testamente kallade professor Zetterström sin donerade boksamling 'Frösö skolas eller hvilket är detsamma Jämtlands bibliotek', hvarför detta hans bibliotek icke kunde kallas 'Jämtlands länsbibliotek', då ju Jämtlands län innefattade mer än Jämtland. I testamentet hette det ock uttryckligen, att det var till 'Frösö skola', som Zetterström till vård och utvidgning af sin boksamling donerade en fond, hvilken hittills förvaltats af domkapitet i Hernösand. Att Zetterström efter namnet 'Frösö skolas bibliotek' tillagt 'eller hvilket är detsamma Jämtlands bibliotek', berodde utan tvifvel därpå, att han därmed ville säga, såsom det ock utförligare hette i testamentet, att, ehuru biblioteket hade att i första rummet afse lärarnes och lärjungarnes gagn, det dock i andra rummet skulle till en del vara tillgängligt för hela Jämtlands invånare. Den byggnad, som företrädesvis genom Zetterströms åtgöranden kommit till stånd och hvori hans donerade boksamling ännu förvarades, måste betraktas såsom Östersunds allmänna läroverks egendom. Lika litet som läroverket borde afstå sin rätt till den Zetterströmska boksamlingen, lika litet kunde det afstå sin äganderätt till biblioteksbyggnaden på Frösön. Landstingets begäran att få försälja nämnda byggnad och använda försäljningssumman såsom bidrag till uppförande af en biblioteksbyggnad i Östersund för ett blifvande länsbibliotek vore på grund däraf alldeles orimlig. Allmänna läroverket i Östersund, som ansåge såsom sin skyldighet att behålla och vårda sin egendom, skulle ock, då det, såsom man hoppades, rätt snart skulle kunna realisera sina byggnadsplaner, söka bereda lämpliga lokaler åt hela sin boksamling i den ena af läroverkets flygelbyggnader och själft, när tiden vore inne, ingå till Kungl. Maj:t med anhållan om rätt att få försälja den då alldeles öfverflödiga biblioteksbyggnaden på Frösön och använda försäljningssumman till läroverksbibliotekets fromma; och hemställde på grund häraf läroverkskollegiet, att landstingets framställning icke måtte bifallas.

Reservation mot detta läroverkskollegiets beslut har afgifvits af lektorn Kardell, som, på anförda skäl, förklarar sig anse, det kollegiet bort hemställa om bifall till landstingets förslag, dock med uttryckligt förbehåll, att ingen minskning i läroverkets rätt till Jämtlands bibliotek måtte inträda som en följd af de nya anordningarna, äfvensom med villkor att Jämtlands bibliotek måtte komma att besitta det nya bibliotekshuset med samma rätt, med hvilken det nu besutte sin lokal på Frösön.

Läroverkets inspektor, kontraktsprosten Löfvenmark, yttrar bland annat: Den af landstinget föreslagna anordningen skulle kringskära läroverkets befogenhet att på det för detsamma mest gagneliga sätt förvalta sin egendom.

Läroverket såge hellre, att biblioteket och dess kontanta tillgångar i enlighet med donators föreskrift fortfarande finge stå under uppsikt och förvaltning af skolans närmast öfverordnade myndighet, domkapitlet i Hernösand, med en bland skolans lärare vald bibliotekarie, än under en af andra korporationer tillsatt direktion, för hvars kompetens i fråga om läroverkets biblioteksangelägenheter inga garantier torde kunna gifvas. På grund häraf hemställde inspektor, i anslutning till läroverkskollegiets uttalande, att landstingets ansökan icke måtte vinna nådigt bifall.

Domkapitlet anför för egen del, att domkapitlet, som hufvudsakligen instämde i hvad af såväl inspektor som läroverkskollegiet andragits mot nådigt bifall till ifrågavarande ansökning och särskildt ville framhålla, att domkapitlet ansåge läroverket hafva goda utsikter att under den närmaste tiden kunna uppföra för läroverkets behof erforderliga flygelbyggnader, hvarigenom detsamma skulle sättas i stånd att bereda Zetterströmska biblioteket tillräckligt utrymme och lämplig förvaring vid sidan af det egentliga läroverksbiblioteket, funne sig föranlåtet hemställa, att landstingets anhållan icke måtte bifallas.

På grund af nådig befallning har Kungl. Maj:ts befallningshafvande den 21 april 1903 afgifvit underdånigt utlåtande, däri anförts: Af professor Zetterströms testamente och det af honom upprättade utkast till reglemente för vården af Jämtlands bibliotek vid trivialskolan på Frösön, utaf hvilka handlingar afskrifter bifogats utlåtandet, framginge med full tydlighet, att hans afsikt med donationen ingalunda varit att åstadkomma ett egentligt skolbibliotek utan att inrätta ett verkligt bibliotek för allmänheten, hvaruti skulle såvidt möjligt finnas tillgängliga alla i Sverige tryckta böcker. Redan den omständigheten, att professor Zetterström gjorde till villkor för sin donation att 'ett passande stenhus ej långt ifrån själfva skolhuset på ett välbeläget och för eldsvådor minst utsatt ställe för detta ändamål uppbygges', visade, att han icke ville, att biblioteket skulle införlifvas med skolans bibliotek eller behandlas och förvaltas såsom ett sådant. Det Zetterströmska bibliotekets förvaltning hade också ständigt hållits skild från skolbibliotekets, och högre allmänna läroverket i Östersund hade under den tid af mer än ett halft århundrade, som förflutit sedan Frösö skolas förflyttning, icke veterligen ådagalagt något större intresse för Zetterströmska biblioteket eller vidtagit någon som helst åtgärd för att få detsamma flyttadt till Östersund. Med hänsyn till läroverkets små tillgångar och de svårigheter, som mött för åstadkommande af de för läroverkets uppgift — undervisningen — oundgängligen nödvändiga lokaler, torde ock mycket

ringa utsikt finnas, att läroverket skulle kunna anskaffa medel för uppförande af en särskild byggnad i Östersund för biblioteket. Att, såsom kollegiet antydde, lämpliga lokaler åt biblioteket skulle kunna beredas i den ena af läroverkets tilltänkta flygelbyggnader, därför syntes ett bestämdt hinder möta i donationsvillkoren, som tydligen afsåge, att biblioteket icke finge inrymmas i byggnad, som jämväl vore afsedd för andra ändamål. En sådan anordning skulle ock på grund af det ständigt växande lärjungeantalet och däraf följande kraf på ökade lokaler för undervisningen utan tvifvel komma att medföra nödvändigheten af att de för boksamlingen afsedda lokalerna i en icke aflägsen framtid toges i anspråk för skolans eget behof; och enär svårigheten för skolan att anskaffa särskildt bibliotekshus då antagligen skulle vara lika stor som nu, torde det kunna befaras, att boksamlingen skulle komma att förvisas till för dess vård och begagnande otjänliga lokaler. Genom de af landstinget föreslagna anordningar skulle, om de kunde genomföras, en fullt betryggande vård tillförsäkras ej allenast nu ifrågavarande bibliotek utan ock de boksamlingar, som framdeles kunde tillfalla länet, hvilket redan genom af f. d. folkskoleinspektören C. J. Meijerberg upprättadt testamente tillförsäkrats hans stora moderna boksamling. Den omständigheten, att biblioteket jämte andra boksamlingar inrymdes i det af landstinget tillämnade bibliotekshuset, innebure ingen inskränkning i läroverkets befogenhet att förfoga öfver detsamma, för så vidt ej läroverket skulle vilja förfara i strid med donationsvillkoren, och hvad äganderätten till den nya biblioteksbyggnaden beträffade, så torde det få anses i ekonomiskt hänseende vara en lättnad för läroverket, om detta kunde helt och hållet befrias från den med läroverkets påstådda äganderätt till bibliotekshuset följande skyldighet att underhålla detsamma. På grund häraf och då det för länet vore af stor vikt, att det ifrågavarande biblioteket blefve flyttadt till Östersund och sålunda kunde komma till användning för sitt ändamål, hemställde Kungl. Maj:ts befallningshafvande om nådigt bifall till landstingets ansökning på följande sätt och villkor, nämligen:

att det nya bibliotekshuset, som genom landstingets försorg och utan kostnad för läroverket uppfördes efter af öfverintendentsämbetet godkänd ritning, erhöle sådant läge i närheten af skolan och med afseende å skydd mot eldfara, som testator föreskrifvit angående bibliotekshuset å Frösön, samt sådan storlek, att i detsamma måtte kunna inrymmas icke allenast den Zetterströmska boksamlingen utan jämväl andra, som vore eller under den närmaste framtiden kunde förväntas blifva skänkta till Jämtlands eller Jämtlands läns bibliotek;

att i huset förvarade boksamlingar, med ett gemensamt namn kallade

'Jämtlands läns bibliotek', skulle omsorgsfullt vårdas, katalogiseras och kostnadsfritt hållas tillgängliga för skolans lärare och lärjungar samt för länets invånare i öfrigt, allt i öfverensstämmelse med af domkapitlet i Hernösand fastställd instruktion;

att den Zetterströmska boksamlingen, som särskildt katalogiserades, skulle hädanefter såsom hittills ägas af högre allmänna läroverket i Östersund, hvaremot öfriga samlingar ägdes af landstinget; samt

att biblioteket skulle stå under öfverinseende af domkapitlet i Hernösand, som jämväl skulle förordna bibliotekarie, hvaremot den ekonomiska förvaltningen skulle handhafvas af en styrelse, bestående af tre för viss tid utsedda ledamöter, hvaraf domkapitlet, landstinget och stadsfullmäktige i Östersund skulle utse hvardera en.

Under förutsättning af nådigt bifall till berörda framställning hemställde Kungl. Maj:ts befallningshafvande vidare:

att landstinget, sedan det nya bibliotekshuset blifvit uppfördt, afsynadt och godkänt, måtte varda berättigadt att fritt förfoga öfver det gamla bibliotekshuset jämte den för detsamma upplåtna tomt, i hvilket sistnämnda hänseende det dock torde vara erforderligt att inhämta Riksdagens medgifvande.

Kammarkollegium, hvars yttrande i ärendet därefter inforrats, har uti den 28 maj 1903 afgifvet underdånigt utlåtande meddelat, att hemmanet Stocke n:o 2 om $1\frac{1}{13}$ mantal i Frösö socken blifvit på grund af nådigt resolution den 3 april 1674 angående upprättande af Frösö skola och där anställda lärares förseende med behöfliga boställen af kronan för sådant ändamål förvärfvadt samt sedermera innehafts såsom boställe af rektorer och kolleger vid skolan, äfvensom att, efter det till följd af nådigt bref den 20 maj 1846 Frösö skola flyttats till Östersund, hemmanet till en början blifvit för Östersunds elementarläroverks räkning utarrenderadt, men sedermera indragits till statsverket, för hvars räkning detsamma numera vore utarrenderadt. Därjämte har kollegium i sitt utlåtande anført, att, därest med hänsyn till de i omförmälta testamente meddelade bestämmelser, hinder icke funnes möta för bibliotekets öfverflyttande till Östersund och förvarande i en för Zetterströmska biblioteket jämte andra boksamlingar uppförd särskild byggnad samt den ifrågasatta öfverflyttningen ej heller eljest pröfvades böra förvägras, kollegium icke hade något att erinra däremot, att landstinget berättigades att, på sätt Kungl. Maj:ts befallningshafvande tillstyrkt, fritt förfoga öfver det nuvarande bibliotekshuset jämte den för detsamma upplåtna tomt.

Justitiekanslersämbetet, som, jämlikt nådig remiss, den 11 juli 1903 i ärendet afgifvit underdånigt utlåtande, yttrar däri, att enligt ämbetets uppfattning testators syfte med donationen bäst skulle främjas, därest ifrågasvarande bibliotek blefve öfverflyttadt till Östersund och förvaradt i en för detsamma jämte andra boksamlingar uppförd särskild byggnad, samt att ämbetet mot de af Kungl. maj:ts befallningshafvande i sådant afseende föreslagna villkor allenast ville anmärka, dels att ett gemensamt namn syntes böra gifvas åt byggnaden tillika med boksamlingarna, därvid, med fästadt afseende åt testators önskan, 'Jämtlands bibliotek' torde vara att föredraga framför 'Jämtlands läns bibliotek', dels ock att den ifrågasatta bestämmelsen angående äganderätten till de särskilda boksamlingarna syntes ämbetet obehöflig och i viss mån jämväl olämplig.

Sedermera har, på grund af nådig remiss, Kungl. Maj:ts befallningshafvande från landstinget och stadsfullmäktige i Östersund infordrat underdåniga utlåtanden i detta ärende och med dessa jämte eget förnyadt underdånigt utlåtande, dagtecknadt den 14 februari 1904, till Kungl. Maj:t inkommit.

I sitt nyssberörda, den 12 oktober 1903 afgifna utlåtande framhåller landstinget som sin oförändrade uppfattning, att detta bibliotek, hvilket af professor Zetterström testamenterats till Frösö trivialskola, 'på det att därmed måtte göras början till ett bibliotek för Jämtland', som af honom fått sitt särskilda namn och sitt märke, eget reglemente och egen ekonomi, vore ett under skolans, d. v. s. en bland dess lärare af Hernösands domkapitel utsedd bibliotekaries förvaltning ställt provinsbibliotek, som icke finge sammanslås med skolans särskilda bibliotek. Det finge det så mycket mindre, som ett af professor Zetterströms hufvudsyften med inrättandet af detta bibliotek varit, att det skulle utgöra 'en samling böcker, som utkommit af trycket i Sverige', en uppgift, som ett vanligt skolbibliotek ej gärna kunde hafva.

Jämtlands biblioteks förvaltning borde enligt professor Zetterströms vilja hafva ordnats genom ett af domkapitlet utfärdadt reglemente. Själf hade han gjort utkast till ett sådant. Men 74 år hade nu förflutit efter hans död, utan att domkapitlet vare sig stadfäst det nämnda utkastet eller själf utarbetat något reglemente. Således funnes i trots af professor Zetterströms vilja ännu icke något sådant med lagligen gällande kraft. Domkapitlets åtgöranden hade i det hela inskränkt sig till biblioteksfondens förvaltning och utnämmandet af bibliotekarie; någon egentlig kontroll hade icke förekommit, vid hvilket förhållande biblioteket tidtals blifvit rent af

vanskött. Denna omständighet funne delvis sin förklaring i bibliotekets isolerade läge på landet, 8 kilometer från Östersund. Så mycket angelägnare vore då dess förflyttning in till denna stad. Sedan läroverket år 1846 flyttats till staden, hade emellertid icke från dess målmäns sida tagits något initiativ för att få jämväl biblioteket dit inflyttadt. Och då omsider ett verkligt uppslag i frågan utginge från landstinget, satte sig skolans myndigheter däremot, förmenande, såsom det syntes, att bibliotekets uppgift bäst skulle främjas genom dess framtida inrymmande i en af läroverks-husets tilltänkta flyglar.

Landstinget hölle däremot fortfarande före, att de med detta biblioteks upprättande afsedda syften kräfde dess inrymmande i en egen byggnad. Endast på detta sätt kunde dess skatter erhålla en fullt tryggad fristad, endast vid detta förhållande blefve de för all framtid med visshet tillgängliga för allmänheten. Inrymdes de i själfva skollokalen, komme sannolikt snart den dag, då de flyttades ned i källaren eller upp på vinden, där de sedan finge förblifva och omsider helt och hållet glömdes bort. Emot detta öde, som drabbat så många andra boksamlingar, ville landstinget trygga denna. Landstinget tillmötesginge därvid tillika de önskingar, som uttalats af professor Zetterström själf, af grefve Rudolf Adlersparre, som till biblioteket skänkt dyrbara taflor och manuskript samt själf till och med börjat gå i författning om anskaffande af ritning till ett bibliotekshus i Östersund, samt af f. d. folkskoleinspektören Meijerberg, som testamenterat till Jämtlands bibliotek sin boksamling.

Hvad beträffade innehållet i Jämtlands bibliotek, så vore dess värde såsom skolbibliotek numera tämligen problematiskt. Dess skolböcker och lexikaliska arbeten vore föråldrade. Dess egentliga värde låge i den stora rikedom på historiska och biografiska verk, på reseskildringar, på äldre och yngre företrädesvis svensk skönlitteratur, på botaniska verk, såsom *Flora danica*, Palmstruchs botanik m. m., på kalendarisk litteratur. En icke ringa samling ekonomisk litteratur, isynnerhet från frihetstiden, då hågen för forskningar på detta område och popularisering af de vunna resultaten var mycket stor, funnes äfven. Likaledes funnes stora samlingar af vetenskapsakademiens och andra lärda samfunds skrifter. Inom den teologiska afdelningen märktes paleotyper, värdefulla arbeten från reformationstiden, dyrbara biblar m. m. Den medicinska afdelningen vore mycket omfattande, men antagligen af mindre betydelse för nutiden. Dessamma torde vara förhållandet med flertalet af den stora mängden akademiska disputationer. Af betydelse vore däremot den rätt stora porträtt-samlingen. Bland porträtten märktes flere vackra oljetaflor, talrika koppar-

stick och litografier samt dessutom stålstick och träsnitt af mer eller mindre värde. Dessutom finnes en del vackra planschverk. Manuskriptens antal vore icke ringa.

Allt detta gjorde detta bibliotek till ett gifvande arbetsfält för forskningen på samma gång som det äfven hade sitt stora värde för allmänheten, särskildt för den intresserade delen af densamma. Denna, som sällan funne vägen till skolbiblioteken, skulle helt visst erfara en vida starkare dragningskraft till Jämtlands bibliotek, om detta inflyttades i en enkom för dess räkning uppförd byggnad, i synnerhet om i densamma inrymdes äfven ett museum för skön konst, än förhållandet skulle blifva, om det inpackades i en antagligen trång lokal i skolhuset.

Beträffande det nuvarande bibliotekshuset hade detta genom professor Zetterströms egen försorg anskaffats för den af honom skänkta boksamlingen och tillhörde sålunda denna. Likaså vore tomten, på hvilken huset stode, genom laga skifte afsatt åt biblioteket, icke åt läroverket.

Landstinget ville uttala sin anslutning till justitiekanslersämbetets mening, att ett gemensamt namn måtte gifvas åt de boksamlingar, som komme att i den nya biblioteksbyggnaden förvaras, äfvensom att detta namn måtte blifva Jämtlands bibliotek. Därjämte funne landstinget i likhet med samma ämbetsmyndighet bestämmelsen angående äganderätten till de särskilda boksamlingarna obehöflig och i viss mån äfven olämplig. Läroverket hade härvid endast en rätt att förvalta, som ingen torde antasta.

Äfven om 'Jämtlands bibliotek', såsom landstinget önskade, ställdes under en styrelse af tre personer, utsedda på sätt föreslaget vore, torde denna alltid komma att till bibliotekarie förordna en af skolans lärare, därest en sådan finnes, som vore lämplig för värfvet och tillika villig att åtaga sig detsamma mot den ersättning, som kunde lämnas. Säkert vore, att, om saken så ordnades, skulle med det första ett tidsenligt reglemente utarbetas och utfärdas samt tillika en effektiv kontroll öfver bibliotekets förvaltning införas.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länet hade föreslagit, att biblioteket skulle stå under öfverinseende af domkapitlet i Hernösand, som skulle förordna bibliotekarie, hvaremot den ekonomiska förvaltningen skulle handhafvas af en styrelse, bestående af tre för viss tid utsedda ledamöter, af hvilka domkapitlet, landstinget och stadsfullmäktige hvardera insatte en, samt att skötseln af biblioteket skulle ske i öfverensstämmelse med instruktion, som af domkapitlet fastställdes.

Häraf framginge, att hela inflytandet å bibliotekets vård, förvaltning och tillökning genom bokinköp äfvensom bestämmandet af det sätt, på

hvilket det skulle hållas tillgängligt för allmänheten, skulle läggas i domkapitlets händer och att styrelsen skulle få befatta sig endast med förvaltningen af fonderna och öfriga medel samt skötsel af byggnaden. En sådan dualism i anordningen af biblioteksvården skulle säkerligen blifva högeligen olämplig. Antagligen skulle då äfven landstinget misslyckas i sin välmenande sträfvan att gifva verklighet åt professor Zetterströms vackra tanke, att i det af honom donerade biblioteket bereda sin fäderneprovins ett verkligen fruktbringande bildningskapital, då domkapitlet, som hittills visat sig ganska likgiltigt för berörda bibliotek och ovänligt stämmt mot landstingets planer, förmodligen skulle ordna förvaltningen så, att biblioteket i sin helhet blefve afpassadt blott för skolans, icke för allmänhetens behof.

Landstinget beklagade, att det, om öfverstyrelsen för biblioteket anordnades i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts befallningshafvandes förslag, tvingades att lämna Jämtlands bibliotek åt sitt öde och att i stället koncentrera sina omsorger på det nya länsbibliotek, som komme att hafva de Bünsowska donationerna att tacka för sin tillvaro och öfver hvilket bibliotek landstinget i så fall komme att ensamt och uteslutande bibehålla bestämningsrätten. Landstinget beklagade den lott, som i detta fall komme Jämtlands bibliotek till del, så mycket mera som högst sannolikt vore, att de personer, som efter professor Zetterströms död skänkt värdefulla gåfvor till den af honom grundlagda boksamlingen, gjort detta i den förut icke af någon motsagda tron, att deras frikostighet gällt ett länsbibliotek och icke skolan. Hade de tänkt på den senare, hade de väl icke tagit omvägen öfver Jämtlands bibliotek.

Med hänseende till hvad landstinget sålunda anförde hemställde landstinget, att Kungl. Maj:t måtte i nåder bifalla landstingets i skrifvelse den 27 mars 1902 gjorda underdåniga anhållan samt tillika godkänna justitiekanslersämbetets mot de af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i frågan föreslagna villkor framställda anmärkingar.

Stadsfullmäktige i Östersund yttra i sitt den 30 januari 1904 afgifna utlåtande följande: Stadsfullmäktige ansåge, att detta bibliotek borde, om det skulle till Östersund förflyttas, äfven därstädes inrymmas i eget hus af sten dels till följd af professor Zetterströms uttryckliga föreskrift, dels till följd af sin storlek. Stadsfullmäktige hade redan förut uttalat denna sin uppfattning, i det att de den 4 mars 1902, på framställning af landstingets kommitterade, förklarar sig villiga att till den ifrågasatta biblioteksbyggnaden afgiftsfritt upplåta erforderlig, lämplig plats. Hvad

beträffade de böcker, som komme att inköpas för de Bünsowska donationsmedlen, ansåge fullmäktige, att jämväl de borde inrymmas i samma byggnad samt att de, då afsikten med den Bünsowska donationen vore densamma som afsikten med den Zetterströmska, nämligen att främja bildning och upplysning i provinsen Jämtland, borde katalogiseras och förvaltas tillsammans med den Zetterströmska samlingen och, förenade med denna, utgöra en enda boksamling, benämnd »Jämtlands bibliotek», såsom justitiekanslersämbetet under åberopande af professor Zetterströms bestämmelse föreslagit. Stadsfullmäktige ville tillika uttala den åsikten, att då professor Zetterström ställt sin donation under förvaltning af Frösö trivialskola, alltid någon af lärarne vid högre allmänna läroverket i Östersund skulle vara bibliotekarie, på sätt landstinget föreslagit. Beträffande den blifvande styrelsen anslöte sig fullmäktige till det förslag, som framlagts af Kungl. Maj:ts befallningshafvande och landstinget, samt ansåge sålunda, att den borde bestå af tre personer, af hvilka domkapitlet i Hernösand, såsom målsman för den Zetterströmska samlingen, utsåge en, Jämtlands läns landsting, såsom målsman för den Bünsowska samlingen, en, samt stadsfullmäktige, såsom representanter för staden Östersund, som upplåtit erforderlig tomtplats, likaledes en. Fullmäktige ansåge vidare, att någon delning af inflytandet på biblioteket mellan denna styrelse och domkapitlet i Hernösand icke borde äga rum, utan att nämnda styrelse, hvars säte borde vara i staden Östersund, borde innehafva hela styrelsemakten odelad, och tilläte sig fullmäktige att i detta sammanhang anmärka, huru opraktiskt det vore, att kontrollen öfver en dylik jämtländsk institution utöfvades af en i Hernösand hemmahörande ämbetsmyndighet. Därjämte förklarade stadsfullmäktige sig för sin del icke hafva något att anmärka emot det framställda förslaget, att landstinget eventuellt berättigades att förfoga öfver det nuvarande bibliotekshuset jämte den för detsamma upplåtna tomt.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande har, i anledning af hvad landstinget och stadsfullmäktige sålunda yttrat, i sitt utlåtande den 14 februari 1904 anfört: Då landstinget förklarar sig nödsakadt att lämna Jämtlands bibliotek åt sitt öde, om öfverstyrelsen för biblioteket anordnades i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts befallningshafvandes den 21 april 1903 framställda förslag, och då frågan om ett ändamålsenligt ordnande af detta bibliotek icke torde kunna lösas utan landstingets medverkan, ansåge Kungl. Maj:ts befallningshafvande sig kunna tillstyrka nådigt bifall till stadsfullmäktiges förslag i denna del, allenast med den ändring, att, då numera

anledning vore för handen till antagande, att domkapitlets befattning med den högre undervisningen komme att upphöra inom kort, den ledamot i bibliotekets styrelse, som enligt stadsfullmäktiges förslag skulle utses af domkapitlet i Hernösand, i stället borde tillsättas af lärarekollegiet vid högre allmänna läroverket i Östersund, hvarjämte den sålunda utsedda styrelsen borde äga tillsätta bibliotekarie och i öfrigt handhafva bibliotekets förvaltning.

Uti skrifvelse den 24 februari 1904 har borgmästaren von Stapelmohr, å förenämnda kommitterades vägnar, hos Kungl. Maj:t anmält, bland annat, att hufvudmännen för Jämtlands läns sparbank den 14 mars 1902 beslutit att af bankens medel anslå 5,000 kronor såsom bidrag till biblioteksbyggnaden samt att, enligt meddelande från en af utredningsmännen i dödsboet efter aflidne f. d. folkskoleinspektören Meijerberg, denne genom numera bevakadt testamente förordnat, att största delen af hans värderika boksamling eller omkring 3,500 band skulle öfverlämnas till Jämtlands bibliotek, hvarjämte donator uttryckt den önskan, att boksamlingen skulle förvaras i Östersund för att blifva lätt tillgänglig för allmänheten».

Efter att sålunda hafva redogjort för handlingarnas innehåll, yttrade föredragande departementschefen vidare:

»Af hvad i detta ärende förekommit synes mig framgå, att det Zetterströmska biblioteket bättre skulle fylla sin uppgift, om det, på sätt landstinget föreslagit, flyttades till Östersund, än om det förblifver på sin nuvarande plats å Frösön. De i professor Zetterströms testamente meddelade bestämmelser torde ej utgöra hinder för bibliotekets flyttning till Östersund och förvarande i en för detsamma jämte andra boksamlingar uppförd särskild byggnad. Under sådana förhållanden vill jag icke motsätta mig en lösning af denna fråga i hufvudsaklig enlighet med landstingets framställning och de af stadsfullmäktige i Östersund uttalade åsikter. För Kungl. Maj:ts medgifvande af den ifrågasatta anordningen anser jag sålunda böra uppställas följande villkor:

1) att genom landstingets försorg och utan kostnad för staten eller allmänna läroverket i Östersund det Zetterströmska biblioteket flyttas till Östersund samt där inrymmes och för framtiden förvaras i en särskild å välbelägen tomt efter ritning, som af öfverintendentensämbetet godkännes, uppförd lämplig stenbyggnad af den storlek, att i densamma må kunna jämväl förvaras andra boksamlingar, som redan blifvit eller kunna under

den närmaste framtiden förväntas blifva skänkta eller eljest lämnade till ett bibliotek för Jämtland;

2) att i nyssnämnda byggnad förvarade boksamlingar, med ett gemensamt namn kallade 'Jämtlands bibliotek', skola stå under öfverinseende och förvaltning af en styrelse, bestående af tre ledamöter, utaf hvilka landstinget utser en, stadsfullmäktige i Östersund en och domkapitlet i Hernösand den tredje; samt

3) att detta bibliotek kostnadsfritt hålles tillgängligt för lärare och lärjungar vid allmänna läroverket i Östersund, äfvensom för Jämtlands läns invånare i öfrigt, allt i öfverensstämmelse med instruktion, som utfärdas af bibliotekets styrelse, hvilken jämväl förordnar bibliotekarie, därtill helst utses någon bland lärarne vid nämnda läroverk.

Utom Kungl. Maj:ts medgifvande af den ifrågasatta anordningen fordras emellertid äfven Riksdagens samtycke till landstingets begäran att få förfoga öfver det nuvarande bibliotekshuset å Frösön jämte tillhörande tomt.»

Departementschefen hemställde alltså, att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nu förevarande framställning.

Utskottet, som förutsätter, att, därest Kungl. Maj:ts förevarande proposition varder af Riksdagen bifallen, detta icke skall för statsverket medföra framtida kostnader vare sig för det Zetterströmska bibliotekets underhåll och skötsel eller för ersättning åt arrendatorn af det till statsverket indragna förra bostället Stocke n:o 2 i Frösö socken eller för annat ändamål, har ansett sig böra förorda propositionen; och får utskottet alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 22 april 1904.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
